

Filmi *Marssikaa! Muurahaiset* kertoo luonnossamme elävistä muurahaisista, niiden elintavoista, ulkonäöstä ja lisääntymisestä.

Muurahaiset ovat niveljalkaisia ja tarkemmin määriteltynä hyönteisiä. Niiden rakenteeseen kuuluvat taka- ja keskiruumis, pää sekä kolme jalkaparia. Muurahaisen yksittäinen jalka koostuu useammasta osasta. Jalan päässä olevaan nilkkaan ovat kiinnittyneet kynnet. Muurahaisilla on yleensä kaksi verkkosilmää ja kolme pistesilmää. Osalla on vain pistesilmät, ja osalla ei ole silmiä lainkaan. Muurahaisten pistesilmät näyttävät yksinkertaisimmilta kuin niiden verkkosilmät. Suurimmalla osalla muurahaisista on hyvä näkökyky. Mitä suuremmat verkkosilmät niillä on, sitä paremmin ne näkevät. Punakekomuurahaisten silmät ovat suuret. Sen sijaan keltaisilla keltiäisillä on pienet silmät, sillä ne elävät suurimmaksi osaksi maan sisällä.

Joskus metsässä voi kuulla maasta tulevaa rapinaa. Rapina voi aiheutua tuhansista muurahaisista, jotka joko kantavat rakennusmateriaalia kekoonsa tai riitelevät keskenään. Punakekomuurahaiset rakentavat suuria kekoja. Muurahaiset, jotka elävät lähekkäisissä pesissä eli laajoissa yhdyskunnissa, ovat usein sukua toisilleen. Ne tulevat hyvin toimeen keskenään. Yhdyskuntiin ilmestyvät vieraat muurahaiset pyritään häätämään alueelta taisteluiden kautta. Muurahaiset tappelevat ja tappavat toisiaan käyttämällä yläleukoja. Ne suihkuttavat toisiinsa muurahais-happoa, jotta vastustaja kuolisi. Metsässä voikin haistaa muurahaishapon hajua tappeluiden jälkeen. Happo myös tuhoaa mustikan- ja puolukanvarpujen lehtiä.

Kaikki muurahaiset eivät rakenna kekoja. Sokerimuurahaisten ja keltiäisten pesät sijaitsevat maassa ja hevosmuurahaisten pesät puissa. Vanha männynrunko on oiva pesä muurahaisille. Pesän sisällä elää suurikokoinen muurahaiskuningatar, joka voi olla jopa kaksi senttimetriä pitkä.

Monet muurahaiset ovat sosiaalisia hyönteisiä, mikä tarkoittaa, että ne elävät yhdyskunnissa. Esimerkiksi punakeko- ja hevosmuurahaiset ovat tällaisia muurahaisia. Naaras eli kuningatar elää syvällä pesän kammiossa, jonne se munii munansa. Muniminen on sen ainoa tehtävä. Myös työläiset ovat naaraita, mutta ne eivät muni lainkaan. Sen sijaan ne puolustavat ja rakentavat kekoa sekä etsivät ravintoa, kuten esimerkiksi kirvoja. Kirvat erittävät sokeriliuosta eli mesikastetta. Urosmuurahaiset eli kuhnurit hedelmöittävät nuoria naaraita loppukesällä.

Muurahaiset ovat hyödyllisiä, sillä ne pyydystävät tuholaisia ja pitävät tuholaiskantoja pieninä. Muurahaisia esiintyy monissa ympäristöissä, aina pihoista ja puutarhoista metsiin. Ruotsissa elää noin 80 muurahaislajia, Suomessa lajeja on 65 ja maailmanlaajuisesti yli 10 000.

VASTAUKSET KYSYMYKSIIN

1. Mistä eri osista muurahaisen keho koostuu?

Päästä sekä keski- ja takaruumista.

2. Mitä muurahaisten nilkoissa on?

Kynnet.

(jatkuu)

3. Millä muurahaisilla on hyvä näkökyky?

Sellaisilla muurahaisilla, joilla on suuret verkkosilmät, kuten punakekomuurahaisilla. Keltaiset keltiäiset elävät enimmäkseen maan sisällä. Niillä on pienet silmät, joten ne eivät näe yhtä hyvin kuin kekomuurahaiset.

4. Mikä on muurahaiskuningattaren tehtävä pesässä?

Muniminen.

5. Mitä sukupuolta ovat muurahaiskekojen työläiset?

Ne ovat steriilejä naaraita, jotka eivät kykene munimaan.

6. Mitä tapahtuu, jos eri alueilla elävät muurahaiset kohtaavat toisensa?

Yleensä muurahaiset alkavat tapella keskenään, jos ne eivät ole läheistä sukua. On kuitenkin havaittu, että myös toisilleen läheistä sukua olevat muurahaiset voivat käydä toistensa kimppuun.

7. Miten muurahaiset tappelavat?

Muurahaiset käyttävät vahvoja yläleukojaan (mandibelit) tappaakseen toistensa. Ne myös ruiskuttavat toistensa päälle muurahaishappoa.

8. Hyönteisten lisäksi muurahaiset käyttävät ravinnoksi myös mesikastetta? Mitä se on?

Kirvat erittävät sokeriliuosta eli mesikastetta, jota muurahaiset voivat käyttää. Vastapainoksi muurahaiset suojelevat kirvoja saalistavilta hyönteisiltä, kuten leppäkertuilta. Muurahaiset hierovat tuntosarviaan kirvoja vasten, jolloin kirvat alkavat erittää mesikastetta.

9. Mitä tarkoitetaan muurahaisten häälennolla?

Loppukesällä, kun sää on erittäin lämmin, muurahaispesästä tulevat näkyviin vastakuoriutuneet koiraat (kuhnurit) ja naaraat (kuningattaret). Sekä koirailta että naarailla on siivet, joten ne lentävät parittelemaan (ne ovat niin kutsuttuja lentomuurahaisia). Naaraat muodostavat onnistuessaan uuden muurahaishäydyskunnan, koiraat sen sijaan kuolevat lennon jälkeen.

10. Miksi muurahaiset ovat hyödyllisiä?

Ne pyydystävät hyönteisiä, jotka muuten saattaisivat lisääntyä rajattomasti.